

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 12 มิถุนายน 2535

จากอาทิตย์ อุไรรัตน์ ถึง อานันท์ ปันยารชุน

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 20 ของประเทศไทยเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2535 นี้ ไม่เพียงแต่จะเป็นสิริมงคลแก่นายอานันท์ ปันยารชุน เท่านั้น หากทว่ายังเป็นสิริมงคลแก่ทวยราษฎร์และสังคมไทยโดยรวม อีกด้วย

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬได้สร้างความบอบช้ำและความแตกร้างในสังคมไทย อันยากแก่การเยียวยา การที่นายอานันท์ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ให้ความหวังแก่ปวงชนชาวไทยว่า หายนภัยที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่นี้จะไม่เลวร้ายมากไปกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ นายอานันท์ไม่เพียงแต่จะเป็นสัญลักษณ์ของความสัตย์ซื่อ อันเป็นคุณสมบัติอันหาได้ยากในหมู่ผู้นำทางการเมือง (ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน) ในปัจจุบันเท่านั้น หากทว่ายังให้ภาพลักษณ์แห่งความมีประสิทธิภาพอีกด้วย ชื่อเสียงกิตติคุณและเครือข่ายความสัมพันธ์กับต่างประเทศที่นายอานันท์มีอยู่คงมีส่วนช่วยกอบกู้ภาพพจน์ของประเทศไทยในสังคมโลกซึ่งตกต่ำอย่างไม่น่าเชื่อ เพียงชั่วระยะเวลา 48 วันที่พลเอกสุจินดา คราประยูร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ได้พิสูจน์ตนเองมาแล้วว่า มิใช่ผู้ที่ต้องการแสวงหาอำนาจ และแม้ในยุคนสมัยที่มีอำนาจ ก็ได้หลงอำนาจ หากแต่รู้จักใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม ความเป็นผู้ดีและความเป็นสุภาพบุรุษของนายอานันท์ก็เป็นคุณสมบัติอันหาได้ยากในหมู่ผู้นำทางการเมืองในปัจจุบันเช่นกัน

ด้วยเหตุที่นายอานันท์มีคุณสมบัติที่น่าปรารถนา ไม่ว่าจะด้วยความสัตย์ซื่อ ความมีประสิทธิภาพ ความไม่ยึดติดอำนาจ ความเป็นผู้ดี และความเป็นสุภาพบุรุษ จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่คณะผู้ก่อการรัฐประหารเดือนกุมภาพันธ์ 2534 เลือกนายอานันท์เป็นนายกรัฐมนตรี ในเมื่อคุณสมบัติเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นคุณสมบัติที่ผู้นำ รสช. ไม่มี ผู้นำ รสช. หวังที่จะอาศัยคุณสมบัติของนายอานันท์เป็นฐานความชอบธรรมในการยึดอำนาจ การที่นายอานันท์ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนมีนาคม 2534 ในที่ขณะของคนบางกลุ่มในสังคมไทยถือเป็นอาชญากรรมอันไม่น่าให้อภัย หลายคนไม่เข้าใจว่า เหตุไฉนสุภาพบุรุษอย่างนายอานันท์จึงยอมเป็นเบี้ยหมากรุกทางการเมืองของผู้นำ รสช. ซึ่งมีได้มีคุณสมบัติของสุภาพบุรุษ เพราะ

สุภาพบุรุษย่อมไม่ใช่กำลังโค่นล้มระบอบประชาธิปไตย มองจากแง่ของนายอานันท์ นายอานันท์ อาจยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในครั้งกระนั้น เพียงเพราะไม่ต้องการเห็นสังคมไทยทรุดต่ำลงไปอีก ตลอดช่วงเวลา 13 เดือนที่รัฐบาลนายอานันท์รับผิดชอบชาติบ้านเมือง รัฐบาลชุดนั้นได้ทุ่มเทสติปัญญา กำลังกายและกำลังใจในการฟื้นฟูและบูรณะสังคมไทย ในทุกๆด้าน เมื่อสิ้นยุค รัฐบาลนายอานันท์ ดูเหมือนว่า สังคมไทยพร้อมที่จะรุดก้าวไปข้างหน้ามากกว่ายุคสมัยใดๆ แต่แล้วความต้องการสืบทอดอำนาจของผู้นำ รสช. โดยไม่ยอมละวางจากอำนาจ รวมตลอดทั้ง อหังการแห่งอำนาจ ก็นำมาซึ่งเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และในที่สุด ธาตุแท้ของผู้นำ รสช. ก็เผย โจมตีให้เห็น

การยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 20 ของนายอานันท์ ปันยารชุน นับเป็นการตัดสินใจอันควรแก่การสรรเสริญ เพราะนายอานันท์ต้องสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ของชาติ ภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบครั้งนี้หนักอึ้งและสาหัสสากรรจ์มากกว่าการตัดสินใจเมื่อเดือนมีนาคม 2534 ศานติสุขแห่งชีวิตและความสงบสุขของครอบครัวจะต้องถูก บั่นทอนอย่างมีอาภหลักเฉียงได้ ซึ่งเป็นเรื่องน่าเห็นใจอย่างยิ่ง

ในคืนที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีนั่นเอง บรรดาผู้นำพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลสุจินดาพากันไปชุมนุมที่บ้าน พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ ซึ่งได้จัดโต๊ะหมู่บูชาเพื่อรับพระบรมราชโองการ ผู้นำพรรคมารเหล่านี้คาดหวังว่า พลอากาศเอกสมบุญจะได้เป็นนายกรัฐมนตรี รายงานข่าวเรื่องนี้กลายเป็น ภาพยนตร์หรรษา ซึ่งแม้แต่ชาร์ลี แชปปลิน หรือวูดดี อัลเลน ก็ยังมีอาจเทียบเทียบได้ ผู้ที่ได้ชม รายงานข่าวนี้อ่านแล้วแต่รู้สึกสำราญใจและสะใจ บรรดานักการเมืองในสังกัดพรรคมารทั้ง 5 พรรคนี่ มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพน้ำเน่าในสังคมการเมืองไทย คนเหล่านี้เกือบทั้งหมด อาศัยเงินตราในการซื้อเสียงเพื่อมีอำนาจทางการเมือง และเลือกที่จะอิงแอบผู้นำฝ่ายทหาร ที่กุมกำลังมากกว่าที่จะอิงแอบประชาชน ครั้นมีอำนาจก็ใช้อำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ ส่วนบุคคลทั้งโดยชอบและมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นำพรรคมารเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีลักษณะ สamaanยชน หลายคนถือกำเนิดในครอบครัวชนชั้นต่ำ ซึ่งมีโช้เรื่องเสียหาย แต่ข้อเสียหายก็คือ การไต่เต้าด้วยการประกอบกิจการที่ผิดกฎหมาย นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 เป็นต้นมา ผู้นำฝ่ายทหารที่ยึดกุมอำนาจทางการเมืองกลุ่มแล้วกลุ่มเล่าล้วนแต่คบหาสมาคมและ อาศัยนักการเมืองที่มีสamaanยลักษณะเหล่านี้เป็นฐานอำนาจทั้งสิ้น

ด้วยเหตุที่ผู้นำพรรคมารเชื่อมั่นในฐานอำนาจของผู้นำ รสช. การแข็งขันต่อพลัง กอดตัน ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญจึงเกิดขึ้น ทั้งๆที่การชุมนุมประท้วงระหว่างวันที่ 6-11 พฤษภาคม

2535 สลายตัวไปด้วยความหวังว่าจะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เนื่องจากมีสัญญาประชาคมจากพรรคการเมืองทุกพรรค แต่แล้วผู้นำพรรคมาร่วมรัฐบาลสุจินดา ก็แสดงอาการระบัดสติ โดยไม่ยอมรับรู้สัญญาประชาคมดังกล่าวนี้ การแข็งขันไม่ยอมแก้รัฐธรรมนูญนี้เอง นำมาซึ่งการชุมนุมประท้วงระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 และจบลงด้วยการเข่นฆ่าประชาชน

การให้ความชอบธรรมแก่พลเอกสุจินดา คราประยูร เพื่อเป็นนายกรัฐมนตรี และการแข็งขันไม่ยอมแก้รัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้พรรคการเมืองหมดสิ้นความชอบธรรมในการจัดตั้งรัฐบาล แต่ผู้นำพรรคการเมืองยังคงเริงร่า และแสดงอหังการแห่งอำนาจด้วยความเชื่อมั่นในฐานะอำนาจของผู้นำ รสช. การปฏิเสธไม่ยอมรับนายชวน หลีกภัยเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ทำให้สังคมการเมืองไทยเข้าสู่มุมอับ แม้นายชวนจะมีชื่อเสียงด้านความมีประสิทธิภาพ แต่นายชวนก็มีภาพลักษณ์แห่งความสับสน อันเป็นคุณสมบัติที่หาไม่ได้ในหมู่ผู้นำพรรคการเมือง พลันที่ชื่อนายชวนปรากฏเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็เขยิบสูงขึ้น แต่พลันที่ชื่อพลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์เป็นนายกรัฐมนตรี ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ฯ ก็ตกต่ำลง

อาการคอคดของผู้นำพรรคการเมืองที่ชุมนุมอยู่ในบ้านพลอากาศเอกสมบุญในย่ำค่ำวันที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นเรื่องที่น่าสนใจ คนเหล่านี้ทุ่มทุนไปเป็นจำนวนมากในการเลือกตั้งที่ผ่านมา ยังมีพันจะกอบโกยคืนมา ก็สิ้นอำนาจเสียแล้ว ข้อที่มหาชนพึงจับตาดูก็คือ รายการทิ้งทวนที่อาจจะเกิดในระหว่างที่การจัดตั้งรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุนยังไม่แล้วเสร็จ รายการทิ้งทวนเหล่านี้อาจจะประกอบด้วย การออกใบอนุญาตการตั้งโรงงาน การอนุมัติสัมปทานให้แก่โครงการบางโครงการ รวมตลอดทั้งการจัดซื้อปุ๋ย การจัดซื้อข้าวภายใต้นโยบายพยุงราคาข้าว และการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ภายใต้โครงการแก้ไขภัยแล้ง การชำระล้างสิ่งโสโครกแรกทีรัฐบาลอานันท์จักต้องทำก็คือ การลดล้างรายการ 'หาลง' ของรัฐบาลรักษาการภายใต้โครงการช่วยเหลือเกษตรกรและโครงการแก้ไขภัยแล้งเหล่านี้

การพลิกผันทางการเมืองในย่ำค่ำวันที่ 10 มิถุนายน 2535 จะไม่เป็นไปอย่างราบรื่น หากปราศจากบุรุษผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่ชื่อนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ นายอาทิตย์ เคยออกหักที่มีได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แต่กาลเวลาก็ได้พิสูจน์แล้วว่า นายอาทิตย์โชคดีที่ไม่ต้องชองเสฟสังวาสกับรัฐบาลสุจินดา มโนธรรมสำนึกทำให้นายอาทิตย์ไม่เสนอชื่อพลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์เป็นนายกรัฐมนตรี นับเป็นการตัดสินใจที่ก่อปรด้วยความกล้าหาญทางจริยธรรมยิ่ง ถ้าฟังแต่ดุชะฎิบัณฑิตที่นายอาทิตย์ได้รับจากสถาบัน

การศึกษาไม่เพียงพอที่จะทำให้นายอาทิตย์เป็นบัณฑิตได้ แต่ด้วยความกล้าหาญทางจริยธรรมครั้งนี้ นายอาทิตย์ได้กลายเป็นบัณฑิตแห่งมโนธรรมสำนักอันควรแก่การยกย่อง

รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน กำลังเป็นความหวังของปวงชนชาวไทยในการเยียวยา ความบอบช้ำและความแตกร้างของสังคมไทย ตลอดจนการปรับปรุงภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสังคมโลก ความหวังเหล่านี้จะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลอานันท์ต้องสร้างความชอบธรรมทางการเมืองเป็นปฐมฐาน ความชอบธรรมเบื้องต้นก็คือ รัฐมนตรีที่ร่วมรัฐบาลอานันท์ไม่เพียงแต่จะมีความสัจซื่อและมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากยังต้องปราศจากกลิ่นคาวเลือดอีกด้วย นายอานันท์จึงต้องมีความกล้าหาญทางจริยธรรมมากพอที่จะไม่เลือกเทคโนโลยีและนักธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กับผู้นำ รสช. มาร่วมรัฐบาล มิฉะนั้นแล้วรัฐบาลนายอานันท์ก็จะมีปัญหาความไม่ชอบธรรมตั้งแต่ต้น แต่ความชอบธรรมและประสิทธิภาพของรัฐบาลอานันท์มิใช่เงื่อนไขเพียงประการเดียวที่จะช่วยฟื้นฟูและบูรณะสังคมไทยจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬได้ สังคมไทยโดยส่วนรวมจึงต้องให้ความร่วมมือร่วมใจกับรัฐบาลอานันท์ด้วย ความร่วมมือร่วมใจที่สำคัญ ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจในการขจัดสามานยชนออกไปจากสังคมการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาผู้นำพรรคการเมือง และความร่วมมือร่วมใจในการขจัดวัฒนธรรมอำนาจนิยม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย